

УДК 343.211

В. П. ЄМЕЛЬЯНОВ, А. В. КОРОСТИЛЕНКО

Вячеслав Павлович Ємельянов, доктор юридичних наук, професор, професор Харківського національного університету внутрішніх справ

Анатолій Валерійович Коростиленко, кандидат юридичних наук, начальник наукової лабораторії науково-організаційного центру Національної академії СБ України

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАГАЛЬНОГО ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНІВ

Відомо, що об'єкт злочину є одним із основних елементів злочину та ознак складу злочину. Визначення об'єкта злочину дозволяє з'ясувати сутність вчинюваного злочинного посягання. «Правильне вирішення питання про об'єкт злочину, – зазначає В. Я. Тацій, – має важливе теоретичне і практичне значення. Саме об'єкт дає змогу визначити соціальну сутність злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежування його від суміжних суспільно небезпечних посягань. Об'єкт має важливе значення також для визначення самого поняття злочину, значною мірою впливає на зміст його об'єктивних і суб'єктивних ознак, є вихідним для кваліфікації злочинів, побудови системи Особливої частини КК. Усе це свідчить про те, що проблема об'єкта злочину є однією з основних у науці кримінального права»¹. Зрозуміло, що питання про об'єкти конкретних злочинів базується на концептуальних позиціях щодо визначення загального поняття об'єкту злочинів, але саме з приводу цього питання у кримінально-правовій науці немає єдності.

Вчення про об'єкт злочинів нерідко називають «наріжним каменем» вітчизняної кримінально-правової науки, проте, як не парадоксально, саме з приводу цього питання дослідники виявляють найменшу єдність поглядів. При цьому всі погоджуються з тим, що об'єкт злочину (злочинів) – це те, на що посягає злочинне діяння, чому воно завдає або може завдати шкоди. Питання ж про те, чому саме злочинне діяння завдає або може завдати шкоди, є одним із самих спірних у сучасній кримінально-правовій науці. Сьогодні у вітчизняній науці кримінального права існує два діаметрально протилежні концептуальні підходи до проблеми визначення загального поняття об'єкта злочинів, а саме: концепція, відповідно до якої об'єктом злочинів є сукупність суспільних відносин, і концепція, яка заперечує першу, стверджуючи, що суспільні відносини, будучи за своєю суттю абстрактною категорією, не можуть виступати як реальні об'єкти злочинів, що вчинюються у житті людей. Перша концепція була безроздільно пануючою у радянський період і в наш час має достатньо прибічників. Прибічники іншої концепції, будучи одноставними в тому, що суспільні відносини не можуть бути об'єктом злочинів, розбігаються у поглядах стосовно того, а що ж саме є об'єктом злочинів, тобто яке загальне поняття може охопити своїм змістом всі об'єкти злочинів, вчинюваних у реальній дійсності.

Донедавна провідною позицією у визначенні загального поняття об'єкту злочинів була наукова позиція, яку можна назвати як «теорія суспільних відносин». Започаткував цю теорію А. А. Піонтковський, який вважав суспільні відносини можливим об'єктом злочинів. Проте, слід наголосити, цей дослідник стверджував, що не лише суспільні відносини можуть бути об'єктом злочинів, але і самостійно їх суб'єкти або їх предмет², крім того, він зауважував, що безпосередній об'єкт злочинів може бути суспільними відносинами, проте в більшості випадків ним не є³. У подальшому А. Н. Трайнін, розглядаючи суспільні відносини як загальний об'єкт злочинів, водночас вказував, що об'єктом злочинного посягання, тобто конкретного злочину, можуть бути різні політичні, культурні або матеріальні цінності⁴.

Таким чином, на початку становлення теорія суспільних відносин не претендувала на універсальність у визначенні природи об'єкта злочинів. Такої універсальності вона набула згодом. Так, Б. С. Нікіфоров, характеризуючи у своїй монографії суспільні відносини як об'єкт злочинів, вказує, що до змісту суспільних відносин, що охороняються кримінальним правом, слід відносити: а) учасників суспільних відносин; б) відносини між учасниками; в) умови реалізації відносин, причому останні визнає «ядром» відносин⁵.

На думку В. Я. Тація, суспільні відносини як об'єкт кримінально-правової охорони «являють собою певні зв'язки між людьми (суб'єктами відносин), які утворюються в процесі сумісної матеріальної і духовної діяльності на підставі певного засобу виробництва і специфіки, яка притаманна кожному етапу історичного розвитку суспільства», при цьому він стверджує, що кожен суспільні відносини являють собою цілісну систему таких ознак: 1) носії (суб'єкти) відносин; 2) предмет, з приводу якого існують відносини або, інакше кажучи, фактори, які визначають факт виникнення й існування такого взаємозв'язку; 3) суспільно значуща діяльність (соціальний зв'язок) як зміст відносин⁶.

В цілому ж у науці кримінального права склалася така ситуація, що суспільні відносини як загальне визначення об'єкта злочинів одержали постійну «реєстрацію» лише в дослідженнях із Загальної частини кримінального права. Що ж стосується досліджень у сфері Особливої частини кримінального права, то в них, як правило, або робляться «чергові» нагадування про суспільні відносини і тут же йдеться про дійсний безпосередній об'єкт злочину чи кілька таких, або ж взагалі про суспільні відносини нічого не згадується, а просто досліджуються об'єкти злочинів: життя, здоров'я, діяльність, умови тощо. Причому таке найбільш характерно для навчальної літератури і науково-практичних коментарів до кримінальних кодексів того чи іншого періоду розвитку наукової думки.

Зокрема, у виданому в 1939 р. підручнику з Особливої частини кримінального права (автори А. А. Піонтковський, О. А. Герцензон, А. Н. Трайнін, М. Д. Дурманов та інші засновники теорії об'єкта як суспільних відносин) взагалі немає жодної згадки про суспільні відносини як об'єкт злочинів, навпаки, у якості об'єктів злочинних посягань вказуються конкретні реалії дійсності: життя, здоров'я, майно тощо⁷. І сьогодні навіть найактивніші прихильники цього постулату нерідко «забувають» про нього при розгляді об'єктів конкретних злочинів. І це цілком природно, оскільки згадка про суспільні відносини при розгляді об'єктів конкретних злочинів, що вчинюються в реальній дійсності, ніякого додаткового змістовного навантаження не несе, а лише захаращує фразу зайвими словами. Справді, навіщо об'єктом злочину називати «суспільні відносини з приводу чогось», коли в дійсності таким є «щось».

Здавалося б, що єдиним винятком тут можуть бути об'єкт і предмет злочинів проти власності, стосовно яких стала вже практично аксіоматичною формула, згідно з якою об'єктом цих злочинів є відносини власності, а предметом – майно. Проте, ця формула є неточною у зв'язку з тим, що неточною є назва самого Розділу VI Особливої частини КК «Злочини проти власності», оскільки цей розділ містить лише незначну частину складів злочинів, що торкаються інтересів власників, а саме склади майнових злочинів, і то здебільшого щодо рухомого майна, тому більш точною для цього розділу була б назва «Майнові злочини».

Саме таку назву мали відповідні глави Особливої частини у Кримінальних кодексах УСРР 1922 р.⁸ та УРСР 1927 р.⁹, і тоді не виникало питання про те, чи є об'єктом цих злочинів відносини власності. Навпаки, як в законодавстві так і в літературі існувало чітке уявлення, що об'єктом цих злочинів є не власність, а майно.

Зокрема, у вищезгаданому підручнику з Особливої частини кримінального права 1939 р. щодо об'єкта розкрадань соціалістичної власності вказувалося, що об'єкт злочинного посягання за Законом від 7 серпня 1932 р. може бути визначено таким чином: а) державне майно; б) прирівняні до державного майна вантажі на залізничному і водному транспорті; в) прирівняне до державного майно колгоспів і кооперативів, а також майно громадських організацій – профспілок добровільних товариств тощо¹⁰. У підручнику з кримінального права 1950 р. також зазначалося, що об'єктом розкрадання соціалістичного майна є державне, колгоспне, кооперативне або громадське майно¹¹. До того ж, в одному з видань 1954 р. було наведено таку аргументацію: «Іноді стверджують, що безпосереднім об'єктом розкрадання державної власності є сама державна власність, а безпосереднім об'єктом розкрадання громадської власності – сама громадська власність. Але в Указі від 4 червня 1947 р. йдеться про розкрадання не соціалістичної власності і не громадської власності, а про розкрадання державного майна та громадського майна. Безпосереднім об'єктом розкрадання таким чином є майно державних та громадських установ та підприємств»¹². В іншому виданні 1954 р. прямо вказувалося на те, що право власності на майно як певна соціальна відносина викраденим бути не може¹³. Тобто і тоді, якщо справа торкалася не загальних теорій, а конкретних життєвих реалій, об'єктивність у наукових дослідженнях все ж таки перемагала.

Такий підхід уявляється цілком правильним, оскільки шкода у цих випадках насправді заподіюється майну, а не праву власності на це майно, оскільки в результаті викрадення майна власник не втрачає права власності на нього і може вимагати своє майно з будь-якого незаконного володіння, а винна особа ніколи не зможе знайти права власності на майно, яке перебуває в незаконному користуванні, оскільки відповідно до цивільного законодавства право власності виникає лише на законних підставах. Як контраргумент тут можна використовувати тезу про те, що при викраденні майна викраденій речі ніякої шкоди не заподіюється, тому майно не є об'єктом злочину. Проте ця теза є не що інше, як результат змішування понять. Дійсно, конкретній викраденій речі ніякого збитку не заподіюється і заподіяно бути не може, оскільки не для того ця річ викрадалася, щоб заподіяти їй шкоду, а для того, щоб отримати з цього якусь користь. Збиток заподіюється майну власника як сукупності майнових благ, як деякій майновій масі, наявному майновому фонду, що реально зменшується за рахунок викрадення тієї або іншої речі.

Але з початку 1960-х років у кримінальних кодексах радянських республік, а потім і в пострадянських кодексах нових держав відповідні глави (розділи) замість назви «Майнові злочини» отримали назву «Злочини проти власності», тому в юридичній літературі в якості основного об'єкта цих злочинів у багатьох

роботах вказується або власність, або право власності, або відносини власності. Така позиція є не зовсім точною, бо вона механічно виходить з назви розділу (глави), яка сама навряд чи є точною. Тому назва «Майнові злочини» у цьому випадку є більш вдалою. Про це свідчить не лише досвід історичного розвитку вітчизняного законодавства, а й сучасні зарубіжні теорія і практика. Так, наприклад, Глава 5 Особливої частини КК Китайської Народної Республіки називається «Злочини проти майна»¹⁴, Другий розділ Другої книги КК Швейцарії – «Злочинні діяння проти майна»¹⁵, глава 8 КК Швеції – «Про крадіжку, розбій та інші злочини, пов'язані з викраденням майна»¹⁶.

Разом із тим слід звернути увагу й на те, що визнання об'єктом злочинів суспільних відносин суперечить одному з головних принципів кримінального права – принципу відповідальності особи лише за наявності вини (принципу суб'єктивного ставлення у провину), оскільки в реальній дійсності ніхто з осіб, які вчинили злочин, просто не в змозі усвідомлювати об'єкт вчиненого ними злочину у вигляді тієї найскладнішої ієрархії елементів суспільних відносин, як це подають прихильники відомого постулату, а саме: 1) суб'єкти (носії) відносин; 2) предмет, з приводу якого існують відносини; 3) соціальний зв'язок (соціально значуща діяльність) як зміст відносин, бо поставити все це в вину особі, яка вчинила злочин, означає здійснити об'єктивне ставлення у провину, що не відповідає сучасному кримінальному праву. Крім того, формулювання об'єкта злочину в такому вигляді навіть технічно неможливо здійснити в офіційних документах слідчо-судової практики. А коли неможливо визнати особу винною у посяганні на об'єкт у такому вигляді, то який тоді сенс у тому, щоб представляти об'єкт злочинів у вигляді суспільних відносин? З іншого боку, слід констатувати, що ніколи в жодному кримінальному кодексі тієї чи іншої держави суспільні відносини не визнавалися і не визнаються об'єктом злочинних посягань, бо в жодному кримінальному кодексі жодної країни у світі жодна глава (розділ) Особливої частини КК не починається зі слів «Злочини проти суспільних відносин...», а навпаки, в назвах глав (розділів) указується на конкретні реалії життя¹⁷. Таким чином, визнання об'єктом злочинів суспільних відносин з позиції науки є необґрунтованим, з позиції законодавства – нічим не підтвердженим, з позиції практики боротьби зі злочинністю – незручним.

Але що ж тоді виступає в якості дійсних об'єктів злочинів, вчинюваних у реальному житті? Прихильники іншої концепції, будучи єдиними в тому, що суспільні відносини не можуть бути об'єктом злочинів, розходяться у поглядах на те, а яке ж саме узагальнене поняття може охопити своїм змістом всі об'єкти вчинюваних в реальній дійсності злочинних діянь.

Зокрема, П. С. Матишевський та Є. В. Фесенко у цьому зв'язку зазначають таке: «Визначення об'єкта як сукупності суспільних відносин надто загальне і розпливчате. ... З іншого боку суспільні відносини не є універсальною характеристикою об'єкта злочину. Цим поняттям не можуть охоплюватися особисті блага людини (життя, здоров'я, фізична недоторканість). Право фізичного існування людини – це право природне. Воно є неподільним і не може відчужуватися. Це право не встановлено, а лише санкціоновано державою. Отже об'єктом злочину ... мають визнаватися не якісь абстрактні суспільні відносини, а конкретні людські, суспільні або державні цінності. ... Структурними частинами цінностей, що охороняються кримінальним законом, є три їх різновиди: суб'єкти суспільних відносин, блага, що належать цим суб'єктам, предмети, залучені у сферу цих відносин»¹⁸.

На думку С. Б. Гавриша, в якості об'єкта злочинів необхідно визнавати не суспільні відносини, а правове благо, яке він фактично ототожнює з цінностями, оскільки зміст цього «правового блага» розкриває через категорію «цінність». Зокрема, він проголошує наступне: «Правове благо завжди піддається злочинному впливу, і тому зазнає збитку, що може бути встановлений якраз завдяки розумінню блага як цінності. ... Концепція «об'єкт – правове благо як певна цінність» у принципі походить з чинного законодавства, де законом охороняються цілком конкретні життєві блага. Саме таке розуміння втілено у змісті ст. 3 Конституції України, де найвищою соціальною цінністю визнається людина. ... Цінність блага лежить в основі криміналізації посягання на нього. Вона ж дозволяє встановити реальну небезпеку поведінки винної особи, вказуючи тим самим на можливість віднесення того або іншого діяння до групи злочинів певної міри або до проступків. Цінність правового блага значною мірою визначає вид і розмір санкції, будучи достатньо точним критерієм оцінки»¹⁹.

Полемізуючи з прибічниками концепції об'єкта як суспільних відносин і ґрунтуючись на тому, що від вчиненого у реальній дійсності злочину завжди страждають люди, Г. П. Новосьолов робить висновок, «що об'єктом кожного злочину є люди – індивіди або їх малі чи великі групи (об'єднання), або в цілому суспільство (соціум)»²⁰.

Принципово погоджуюсь з представниками двох останніх наукових позицій, водночас слід зауважити, що вони недостатньо повно та адекватно відображають ті об'єкти, на які посягають злочинні діяння і які знаходяться під охороною кримінального закону. З одного боку, не всі життєві реалії, які охороняються кримінальним законом, можливо охопити поняттями «благо» або «цінність». Безумовно, не викликає сумніву належність до категорій «благо» або «цінність» таких реалій дійсності як життя, здоров'я, свобода, гідність, безпека людини, її майновий і соціальний статус. Водночас далеко небездоганним уявляється віднесення до згаданих категорій, наприклад, діяльності тюремної системи, посягання на яку переслідується в кримінальному порядку. Це вимушений атрибут державної влади, який навряд чи можна назвати благом або цінністю для людини і людства. З іншого боку, говорячи про позицію Г. П. Новосьолова, можна зазначити, що це в цілому вірне уявлення про об'єкт злочинів потребує деякого уточнення, оскільки не всякий злочин посягає безпосередньо на людину, він може заподіяти шкоду їй опосередковано за допомогою впливу на умови її

життя і середовище проживання. Вчиняючи злочин, винна особа безпосередньо посягає не тільки на людей, але і на ті або інші різновиди, аспекти, прояви життя, діяльність людини, колективів, суспільства, їх безпеку, умови існування і функціонування, тобто на охоронювані кримінальним законом конкретні сфери життєдіяльності людей²¹.

Низка авторів вважають, що, ані суспільні відносини, ані блага і цінності не виступають об'єктом злочинів. Виходячи з того, що злочин посягає лише на ті суспільні відносини, які регулюються правом, вони називають в якості загального поняття об'єкта злочинів правовідносини²². Однак, ця наукова позиція, претендуючи на універсальність, фактично є лише різновидом, частиною концепції об'єкта злочинів як сукупності суспільних відносин, оскільки самі правовідносини є різновидом, частиною суспільних відносин. Але, як було показано вище, навіть таким загальним поняттям об'єкта злочинів як суспільні відносини не охоплюються всі ті життєві реалії, які охороняються кримінальним законом і на які може бути спрямоване злочинне посягання в реальній дійсності.

Водночас останніми роками все частіше звертають на себе увагу такі визначення об'єкту злочину, які не намагаються охопити всі об'єкти злочинних посягань якимсь одним універсальним поняттям, а, навпаки, в якості об'єктів злочинів вказують дві чи більше категорій, які навіть можуть бути квінтесенцією вищезгаданих протилежних концепцій об'єкта злочинів.

Так, О. Ф. Бантишев і С. А. Кузьмін зазначають, що «об'єкт злочину – це суспільні відносини, певні блага, інтереси та нематеріальні соціальні цінності, що охороняються нормами кримінального права»²³.

На думку В. М. Трубникова, в якості об'єкта злочинів необхідно визнавати права, свободи, обов'язки та законні інтереси людини і громадянина²⁴.

Мають місце й такі концептуальні підходи до визначення об'єкта, коли надається не простий перелік зазначених категорій, а їх взаємозв'язок.

Досить цікаво у цьому плані виявляється наукова позиція О. М. Костенка, який стверджує: «Очевидно, кримінальне право слід визнати найважливішою галуззю права, бо воно є засобом забезпечення найвищого соціального блага – соціального порядку, сприятливого для безпеки людини і, зокрема, безпечного її життя». Також він зазначає: «Той, хто має безпеку, – має можливість мати усе інше, а той, хто не має безпеки, втрачає можливість мати будь-що. ...Об'єктом будь-якого злочину слід визнати безпеку, тобто захищеність можливості людей жити за законами природи від посягань, які є виявом комплексу сваволі й ілюзій. Оскільки злочин завжди є небезпечним діянням, цілком логічним є припущення, що об'єктом, на який посягає будь-який злочин, завжди є безпека». І нарешті робиться такий висновок: «Формула визначення об'єкта злочину у кримінальному праві має бути такою: «Об'єкт злочину – це утворюючий безпеку, тобто заснований на законах соціальної природи, порядок відносин між людьми з приводу матеріальних чи нематеріальних предметів, що охороняються кримінальним законодавством»²⁵.

У підсумку виникає питання: а чи можливо взагалі визначити таке універсальне поняття, яке б охоплювало своїм змістом всі охоронювані кримінальним законом об'єкти, на які здійснюються злочинні посягання? На підставі викладеного, вважаємо, що в якості такого загального поняття об'єкта злочинів може бути поняття «охоронювані кримінальним законом явища реальної дійсності», оскільки, як суспільні відносини, так і блага, цінності, люди, сфери життєдіяльності людей, права, свободи, інтереси тощо повністю охоплюються таким універсальним поняттям як «явища реальної дійсності (реалії життя, життєві реалії)». Отже, в якості загального поняття об'єкта злочинів може бути таке як «явища реальної дійсності», що охороняються кримінальним законом.

¹ Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 528 с. – С. 110.

² *Пионтковский А. А.* Уголовное право РСФСР. Часть Общая / А. А. Пионтковский. – М.: Госюриздат, 1925. – 476 с. – С. 120.

³ *Пионтковский А. А.* Учение о преступлении по советскому уголовному праву / А. А. Пионтковский. – М.: Госюриздат, 1961. – 666 с. – С. 142.

⁴ *Трайнин А. Н.* Состав преступления по советскому уголовному праву / А. Н. Трайнин. – М.: Госюриздат, 1951. – 363 с. – С. 123, 125.

⁵ *Никифоров Б. С.* Объект преступления по советскому уголовному праву / Б. С. Никифоров. – М.: Госюриздат, 1960. – 230 с. – С. 29, 106.

⁶ *Тацій В. Я.* Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В. Я. Тацій. – Х.: Вища школа, 1988. – 198 с. – С. 10, 23–29.

⁷ Уголовное право. Особенная часть / ред. А. А. Герцензон, А. А. Пионтковский. – М.: Юриздат НКЮ СССР, 1939. – 528 с.

⁸ Уголовный кодекс УССР. – Х.: Наркомост УССР, 1922. – 100 с.

⁹ Уголовный кодекс УССР: в редакции 1927 года. – 2-е издание официальное. – Х.: Юриздат НКЮ СССР, 1927. – 135 с.

¹⁰ Уголовное право. Особенная часть / ред. А. А. Герцензон, А. А. Пионтковский. – М.: Юриздат НКЮ СССР, 1939. – 528 с. – С. 104.

¹¹ *Меньшагин В. Д.* Советское уголовное право / В. Д. Меньшагин, З. А. Вышинская. – М.: Госюриздат, 1950. – 520 с. – С. 273.

¹² *Утевский Б. С.* Практика применения законодательства по борьбе с хищениями социалистического имущества / Б. С. Утевский, З. А. Вышинская. – М.: Госюриздат, 1954. – 152 с. – С. 21.

¹³ Сергеева Т. Л. Уголовно-правовая охрана социалистической собственности в СССР / Т. Л. Сергеева. – М.: АН СССР, 1954. – 156 с. – С. 27.

¹⁴ Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / под ред. и с предисл. проф. А. И. Коробеева. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 1999. – 176 с.

¹⁵ Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и перевод канд. юрид. наук А. В. Серебренниковой. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. – 350 с.

¹⁶ Уголовный кодекс Швеции / науч. ред. Н. Ф. Кузнецова и С. С. Беляев; пер. с англ. С. С. Беляев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 168 с.

¹⁷ Ємельянов В. П. Визначення об'єкта злочину у кримінально-правовій науці: дискусійні питання / В. П. Ємельянов // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 125–135. – С. 128–129.

¹⁸ Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, В. В. Бенківський та ін.; за заг. ред. П. С. Магишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 512 с. – С. 123–125.

¹⁹ Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довілля в Україні. Проблеми теорії, застосування та розвитку кримінального законодавства / С. Б. Гавриш. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2002. – 676 с. – С. 60–62.

²⁰ Новоселов Г. П. Учение об объекте преступления: Методологические аспекты / Г. П. Новоселов. – М.: НОРМА, 2001. – 160 с. – С. 53–64.

²¹ Ємельянов В. П. Вказана праця. – С. 131–133.

²² Медіна Л. П. Кримінально-правова характеристика злочинів проти виборчих прав громадян України (ст. 157, 158, 159 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Медіна Лариса Павлівна. – К., 2004. – 228 с. – С. 66–122; Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (Розділ V Особливої частини КК України) / С. Я. Лихова. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. – 537 с. – С. 17–148.

²³ Кримінальне право України в питаннях і відповідях. Загальна частина: посібник / О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 116 с. – С. 10.

²⁴ Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник / В. М. Трубников, М. В. Даншин, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 444 с. – С. 109.

²⁵ Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу / О. М. Костенко. – К.: Атіка, 2008. – 352 с. – С. 232, 233, 239.

Резюме

Ємельянов В. П., Коростиленко А. В. Дискусійні питання щодо загального поняття об'єкта злочинів.

У статті розглянуто дискусійні питання щодо визначення у кримінально-правовій науці загального поняття об'єкта злочинів. Надана характеристика сучасним науковим концепціям відносно цієї проблематики та запропоновано власне бачення щодо її вирішення.

Ключові слова: загальне поняття об'єкта злочинів, сучасні наукові концепції.

Резюме

Ємельянов В. П., Коростиленко А. В. Дискуссионные вопросы относительно общего понятия объекта преступления.

В статье рассматриваются дискуссионные вопросы, касающиеся определения в уголовно-правовой науке общего понятия объекта преступлений. Охарактеризованы современные научные концепции, касающиеся этой проблематики, и представлена собственная позиция в ее разрешении.

Ключевые слова: общее понятие объекта преступлений, современные научные концепции.

Summary

Yemelyanov V., Korostilenko A. Controversial issues of the general concept of the object of crimes.

The paper examines controversial issues concerning a definition of the general concept of the object of crimes in the criminal law science. The modern science conceptions in this sphere have been characterised. The authors also offered their own point of view on the solution of the problem.

Key words: the general concept of the object of crimes, the modern science conceptions.